

שלמה שמחה

כשהנפש נדרסת והמטפלים מושתקים

הפסיכותרפיה מציעה מזור לסובלים מנטייתם המינית. האיסור הגורף שהוטל על אנשי מקצוע לעזור להם עלול רק לדחוק אותם למטפלים לא מורשים המבצעים טיפולים מסוכנים

שלם איתה, מסיבות פנימיות או חיצוניות – לא יזכה לעזרה שכזו, או שיצטרך לחפש מטפל אמיץ במיוחד, כזה המוכן לסכן את מעמדו המקצועי כדי לעשות את מה שלמד בשבילו הרבה שנים: לעזור לפצייענט לזכות ברווחה נפשית.

בתוך עולם של אינספור מצוקות אפשריות, חלקן אפילו מדומיינות, הזוכות למענה מהפרקטיקה הפסיכולוגית, ישנה משפחה אחת של מצוקות שלגביהן נדרשים הפסיכולוגים, על ידי השיח הציבורי והמקצועי ולעיתים על ידי הממשלות, להימנע מטיפול. טיפול שבהחלט קיים: המסורת הפסיכואנליטית הקלאסית, מפרויד ופרנצי דרך ויניקוט ומסעוד חאן ומקדוגל, פיתחה כלים להבנת נטיות מיניות ולטיפול באיזון מחדש שלהן – באותם מקרים שבהם הדבר נכון למטופל – בלי להיזקק לשיטות מזיקות ושנויות במחלוקת המכונות "טיפול המרה" (נרחיב על כך מייד). אך האווירה בעולם הטיפול בשנים האחרונות משדרת לכל פסיכולוג שכדאי לו להתרחק מעיסוק בנושא, ואכן רק מעטים מעזים לגעת בו. פסיכולוגים צעירים, הלומדים בשנים האחרונות את התחום, אף אינם מכירים את פרקטיקות הטיפול, ומסורת מדעית עטורת הישגים יורדת לטמיון.

הפסיכולוגיה הקלינית – כלומר זו העוסקת בטיפול על בסיס המדע הפסיכולוגי שהתפתח מימי פרויד והלאה – מבקשת לסייע לפונים אליה לקבל רווחה נפשית. במגוון אמצעים תרפויטיים, שבמרכזם השיחה, ההקשבה וההתבוננות, מציעים הפסיכולוגים עזרה בפתרון בעיות רבות, חמורות או קלות, הנובעות בין השאר מדפוסי חשיבה מזיקים, מטראומות לא פתורות או ממערכות יחסים מקולקלות. תסכול בעבודה, חרדות ודיכאון, פחדים קונקרטיים, קשיי שינה, התמכרות והתמודדות עם אובדן או משברי חיים אחרים נמנים עם הבעיות הרווחות. וכמובן, כפי שלימד כבר פרויד, המיניות נמצאת גם היא בחדר הטיפול. פסיכולוגים מטפלים בסוגים רבים של קשיי תפקוד מיניים, באובססיות ובהתמכרויות, וכמובן באתגרים זוגיים הקשורים גם לחדר המיטות. אבל סביב תחום אחד, חשוב לא פחות, נמתח בשנים האחרונות סרט-סיומן מגביל, המוציא אותו אל מחוץ לתחום: הנטייה המינית. גבר הסובל מקשיי תפקוד בשל חוסר ביטחון או טראומה, יזכה לעזרה מפסיכולוג; גבר הסובל מהעדר משיכה לנשים, או ממשיכה חזקה לגברים – כלומר מגלה בעצמו נטייה הומוסקסואלית שהוא אינו מעוניין בה ואינו

השיחה הטיפולית פשוט אסורה. גם אם המטופל בן ארבעים, גם אם הוא מתחנן ומעוניין, גם אם אין לו 'מניעים זרים', גם אם המתודה היא שיחה קשובה וחתירה לטובתו של המטופל, גם אם היא זהה לחלוטין לטיפול בדיכאון או בחרדה, במקרה הזה היא אסורה. במילים אחרות, אם אדם רוצה טיפול הוא חייב לגלגל את הנטייה שלו לבעיה אחרת, כזו ש"מותר" לטפל בה – כמו התמכרות לפורנוגרפיה או פדופיליה.

למעשה, עצם ייחוס הביטוי "טיפול המרה" לטיפולים פסיכולוגיים שגרתיים הוא הטעיה. "המרה" היא שינוי האדם ממה שהינו למשהו אחר, והביטוי התפתח סביב שורה של טכניקות כוחניות שפותחו בשנות החמישים, השישים והשבעים, בעיקר באסכולה ההתנהגותית (ביהיוריסטית), וכללו מתודות של האשמה עצמית והרתעה (aversion). שיטות שכללו אלימות פיזית עודנו בהמשך לאלימות מילולית, המשתמשת באמירות משפילות וסוגסטיביות. שיטות אלו, שלמרבה הצער עוד נהוגות במקומות בודדים, בעיקר במסגרות דתיות בלתי מקצועיות, הן מעוטות תועלת ורבות נזק. הן אסורות גם בלי חוזר המנכ"ל.

חשוב להסביר מדוע חיוני לשמר את האפשרות של טיפול נפשי בנטיות מיניות. שאלת המקור של נטיות מיניות שנויה במחלוקת עמוקה ובעיקר בחוסר ידע. אך ידוע כי בקרב הומוסקסואלים יש ריבוי גבוה של אנשים שחוו פגיעה מינית בילדותם (46% לעומת 7% בכלל האוכלוסייה).¹

אל אווירת ההשתקה הזאת הצטרף לאחרונה חוזר מטעם מנכ"ל משרד הבריאות, נחמן אש, הקובע קטגורית כי "כל טיפול שמטרתו לשנות כביכול את הזהות המגדרית ואת נטייתו המינית של האדם נאסר לביצוע ע"י ציבור המטפלים". החוזר מבהיר שנגד מטפלים שיעסקו בכך יינקטו צעדים משמעותיים – ובמילים אחרות, פרנסתם והכשרתם יישללו מהם. הקביעה הדרקונית הזו – המחריגה תחום אחד ואוסרת עליו – נתפסת על ידי קובעיה כהצלת נפשות ממש. "טיפול המרה הם התעללות אכזרית בבני נוער במצוקה. מדובר ברצח של הנפש ולפעמים גם של הגוף", הסביר השר ניצן הורוביץ, ואין לי ספק שהוא אמר את דבריו באמונה שלמה וגם מתוך היכרות כלשהי עם העולם האפל-באמת של טיפולי המרה – עולם בו ביקשו "ליישר" אנשים מנטייה סוטה על ידי כפייה גופנית ונפשית, החל מנועי חשמל דרך אלימות מילולית והשפלה, או שיטות התנהגותיות שבהן אדם "מעניש" את עצמו על מחשבות "רעות".

אלא שבין טיפולי המרה הידועים לשמצה, האסורים ממילא על פי כל אתיקה מקצועית (ושנדחו כבר לפני שנים לא מעטות מרוב המסגרות הטיפוליות – ובמידה שהן עדיין מתקיימות, הרי זה בידי שרלטנים ולא בידי פסיכולוגים מן המניין הנענים לחוזר מנכ"ל), ובין האיסור הגורף של משרד הבריאות, פעורה תהום. תהום שבה נופלים אנשים רבים. חוזר המנכ"ל מבהיר כי האיסור חל על "כל טיפול, לרבות טיפול שיחתי, תרופתי, התנהגותי או חינוכי". מה שהופך את הטיפול לאסור אינו הפרקטיקה, אלא המטרה: אם זו נוגעת לשינוי נטייה מינית (וכאן מונחת בהבלעה קביעה מקדימה שלפיה הנטייה קבועה ונתונה מראש),

Mario E. Tomeo, Donald I. Templer, Susan Anderson & Debra Kotler, "Comparative data of childhood and adolescence molestation in heterosexual and homosexual persons", *Archives of Sexual Behavior*, 30:5 (November 2001), 535-541

להומוסקסואלים להרחיב את נטייתם מתוך רצון להפחית את המתח שהנטייה עוררה אצל המטופל. ואכן, כל פסיכולוג בן כ-55 ומעלה מכיר ויודע את תהליך הטיפול השיחתי, הקלאסי, בהטיותיה של המשיכה המינית. אבל ידע זה הולך ומתעמעם, וכל פסיכולוג שהתחיל את הכשרתו משנות ה-90 ואילך, כמו כותב שורות אלו, לא פגש את מתודות הטיפול הללו בהכשרתו, ואם הוא מצליח להעניק טיפול כזה הרי זה בזכות עצות שקיבל מהדור המבוגר יותר.

בהעדר מטפלים מוסמכים ומאוזנים נפתח הפתח לשיבתם של שלל טיפולי המרה מזיקים, שהופכים להיות הברירה היחידה לציבור גדול המעוניין בשינוי או הרחבה של המשיכה המינית. חוזר המנכ"ל תוקע את המסמר האחרון בארון הנועל פסיכולוגים מלטפל בלה"ב המעוניינים בכך. אבל הארון של מטפלי ההמרה, פסיכותרפיסטים- מטעם-עצמם, נותר פתוח לרווחה. כעת, לאחר חוזר המנכ"ל האחרון – הם היחידים ה"מורשים" לטפל.

*

חברה מתוקנת היא חברה הדואגת לבריאות הציבור ומסייעת לכל הזקוקים לעזרה רפואית, גופנית או נפשית. בחברה מתוקנת לא יעלה על הדעת למנוע מאדם טיפול שהוא זקוק לו, ושהוא זכאי לו בדין – אלא שכך המצב כעת בישראל, ואין זה משנה אם הדבר הוא חלק מניסוי חברתי תרבותי פרוגרסיבי, או תגובת-נגד מוגזמת ומאוחרת לבעיות שנגרמו בתקופות אחרות בשל פרקטיקות מסוכנות ומוטעות.

בחברה מתוקנת, רופאים ומטפלים גם נשבעים להעניק לכל אדם את הטיפול

במילים אחרות, טיפול פסיכואנליטי קלאסי, המאפשר לאדם לפתוח את הטרומה, עשוי להביא לריפוי עמוק (בין אם יביא את המטופל לנטייה מינית 'סטרייטית' ובין אם לא); בעוד שהסיסמה "קבל את עצמך כמו שאתה", והקביעה האפריורית שהנטייה המינית נתונה מראש, מותירה את הפצע ללא טיפול.

*

כמו הרבה תוצאות לא מכוונות, גם האיסור הגורף על כל טיפול פסיכולוגי בתחום זה עלול להביא לתוצאה הפוכה. כדי להבין את העניין לאשורו, כדאי לגעת לרגע בתהליך הוצאת הנטייה ההומוסקסואלית מרשימת האבחנות הפסיכיאטריות.

במסמך האבחנות הפסיכיאטרי הראשון שפורסם, בשנת 1952 (I-DSM) וכך גם במהדורתו השנייה משנת 1968, הוגדרה הנטייה המינית ההומוסקסואלית כהפרעה. ב-1980, בהחלטה שהייתה פוליטית במהותה ונועדה להביא לנרמול חברתי של חד מיניות, הוצאה האבחנה אל מחוץ למסמך (במקרה יחיד במינו, שבו הוצאה הייתה פרי הצבעה ולא פרי מחקר). עם זאת, נותרה עדיין אבחנת-ביניים שנקראה EDH, Ego Dystonic Homosexuality – שפירושה הפרעה הנגרמת מחוסר הנוחות הסובייקטיבית של אדם עם משיכתו המינית. בספר האבחנות במהדורתו השלישית המתוקנת, שיצאה ב-1987, כבר אין זכר גם להפרעה זו, ובכך נחתם הגולל על התייחסות פסיכיאטרית לסוגית המשיכה המינית.

המשמעות היא שכל פסיכולוג או פסיכיאטר שקיבל את הכשרתו עד שנת 1987 הוכשר ונבחן גם על האפשרות לסייע

על פני טובת המטופל. זו מציאות נוראה, שאת מחירה משלמים ועוד ישלמו, בראש ובראשונה, מאות ואולי אלפי בני אדם שלמצוקתם יש מזור ומענה אך הגישה אליהם חסומה. זאת, עוד לפני החשיבה על המחיר שמשלמת החברה כולה על התקדים המסוכן של הכפפת הרפואה והמדע לאידיאולוגיה.

המיטבי בעבורו, ואף עושים זאת ללא שיקולים זרים. מצופה מהם לגייס את מיטב הידע המקצועי והניסיון הקליני שלהם כדי לבחור את הטיפול הנכון. אלא שבישראל של היום, בכל מצוקה הנוגעת לזהות מינית או מגדרית, המטפלים נדרשים לנטוש את הידע המקצועי, להתעלם מהניסיון הקליני ולהעדיף את התקינות הפוליטית

הכותב הינו פסיכולוג קליני ששמו שמור במערכת. שלמה שמחה הוא שם עט הרומז לזיגמונד פרויד.

סוזי דים

מדינה פלסטינית במחשכים

הרחק מהשיח הישראלי, גורמים עלומים הכניסו לחקיקה האמריקנית סעיף הקובע שהקמת מדינה פלסטינית היא מעתה מדיניות ארצות הברית. זה מסוכן

היא תמיכה במדינה פלסטינית.

היה זה מחטף כפול, מחטף על גבי מחטף. במחטף הראשון, לפני חודשים מספר, הוחדר רעיון המדינה הפלסטינית לתוך הצעת חוק תמימה שביקשה לקדם את הסכמי אברהם ואת הנורמליזציה במזרח התיכון, שעות ספורות לפני הצבעה מקדמית עליה. במחטף השני, הצעת החוק הנגועה הזאת הוגנבה ברגע האחרון לחוק התקציב. אגב, כתוצאה מן המחטף הראשון, הסנטור טד קרוז נהג כחסיד אומות העולם, ובלי מילה טובה משום גורם ממשלתי ישראלי, קם ותקע את הצעת החוק הראשונית – עד שהיא הוגנבה לחוק התקציב (יש גבול למה שסנטור אחד מסוגל לעשות).

החיים האמיתיים הם כל מה שמתרחש כשאתה עסוק במשהו אחר לגמרי. בשעה שראש ממשלת ישראל נפתלי בנט היה שקוע כולו במשבר אוקראינה עמלו מחוקקים אמריקנים בשני בתי הקונגרס על חוק התקציב השנתי שלהם. נבחרו הציבור האמריקנים, שניצבו בפני דדליין קשות, התרוצצו אנה ואנה כדי להגיע לעמק השווה בשלל נושאים החשובים למרקם חיי האומה האמריקנית.

לרוע מזלה של מדינת ישראל בכלל, ושל ראש הממשלה בנט בפרט, מישהו החליט להזריק מנת ציאניד לתוך העורק הראשי של חוק התקציב האמריקני. לתוך הצעת החוק מספר 2471 – שהינה ארוכה יותר מהרבה ספרי יען – הוזרק לפתע סעיף שקבע שהמדיניות הרשמית של הממשל האמריקני